

НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ОСВІТЯНСЬКОЇ ГАЛУЗІ

УДК 378.011.3-051:177-028.16

DOI: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2018-1-76-86>

І. О. Агалець,

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу
наукової реферативної та аналітичної
інформації у сфері освіти ДНПБ
України ім. В. О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна

Мовленнєвий етикет як засіб професійно-педагогічної підготовки майбутнього освітянина

У статті розглянуто проблему впровадження мовленнєвого етикету як елемента системи культури етикету в практику підготовки студентів педагогічних навчальних закладів. Зауважено, що відсутність освіти у сфері культури міжособистісної взаємодії призводить до того, що люди різного рівня культури не можуть знайти спільні точки дотику як у загальноприйнятих відносинах на рівні окремо взятої сім'ї, так і в ділових стосунках. Зазначено, що одним із головних завдань освітянина як менеджера освітнього процесу навчального закладу є створення безпечних психологічних умов навчально-виховного процесу, тобто такого соціально-психологічного клімату, який сприяє досягненню позитивних результатів спільної діяльності педагогічного колективу та молоді. Акцентовано увагу на тому, що важливими чинниками стабілізації соціально-психологічного клімату навчально-виховного процесу є зниження рівня конфліктності, урегулювання накопичених протиріч. Відзначено, що зростає науковий інтерес до проблеми розвитку культури мовленнєвого етикету як елемента компетентності майбутнього освітянина. Стверджується, що успішність формування якостей, розвиток і вдосконалення здібностей під дією опанування елементами етикетної системи в процесі навчання студентства педагогічних вишів залежить від низки умов, зокрема від сформованості системи стійких позитивних мотиваційних станів, а саме: зацікавленості майбутньою педагогічною діяльністю, відповідальності, професійно-ціннісної орієнтації базового рівня майбутніх освітян, творчого піднесення. Охарактеризовано комунікативну функцію етикету, як таку, що займає особливе місце в системі професійної підготовки освітянина, оскільки визначає правила, методи, засоби і форми комунікації, які відповідають професійній етиці як обов'язковому елементу культури етикету. Узагальнено підходи до реалізації мовленнєвого етикету як засобу професійно-педагогічної підготовки майбутнього освітянина.

Ключові слова: *культура етикету, майбутній освітянин, освітній процес, формування особистості, навчально-виховний процес, психологічний клімат, мовленнєвий етикет, інтелігенція.*

Постановка проблеми. Людина стає суб'єктом у процесі діяльності й спілкування, тобто видів власної активності, тим самим бере участь у формуванні навколишнього світу через взаємовплив. Вона створює і використовує культурні цінності, з особистості починається й особистістю завершується процескультурного відтворення. Ріст міждержавних, міжкультурних, міжнаціональних контактів, інтенсифікація особистісних і ділових відносин сучасної людини роблять більш актуальними етикетні знання і вміння. У них знаходять своє відображення морально-гуманістичні принципи, за якими повинна жити людина. Світськість як ніколи сьогодні необхідна людині. Вона виражається в ступені її соціалізації. Міжособистісні відносини впливають на успішність будь-якої діяльності людини.

На наш погляд, існує нагальна потреба в тім, щоб питанням виховання культури етикету, а це культура поведінки і культура спілкування, що виражають гуманістичні цінності, займалися б педагогічні навчальні заклади. Зауважимо, що відсутність освіти у сфері культури міжлюдської взаємодії призводить до того, що люди різного рівня культури не можуть знайти спільні точки дотику як у загальноприйнятих відносинах на рівні окремо взятої сім'ї, так і в ділових стосунках.

Недаремно висловлювання В. Г. Кременя на сучасному етапі розвитку суспільства України не тільки не втратило свого значення, а є актуальним: «Лише сформувавши особистість, здатну до творення змін і сприйняття змінності, ми зможемо стати конкурентоспроможною нацією» [5, с. 6], нацією високого рівня культури, яку сприймають і цінують в усьому світі.

Одним із головних завдань освітянина як менеджера освітнього процесу навчального закладу є створення безпечних психологічних умов навчально-виховного процесу, тобто такого соціально-психологічного клімату, який сприяє досягненню позитивних результатів спільної діяльності педагогічного колективу та молоді. Важливими чинниками його стабілізації є зниження рівня конфліктності, урегулювання накопичених протиріч.

У зв'язку з цим зростає науковий інтерес до проблеми розвитку культури мовленнєвого етикету як компетенції майбутнього освітянина. Мовленнєвий етикет освітянина включає в себе правила мовленнєвого спілкування з колегами, студентами або учнями, їхніми батьками. Таке вміння формувати стосунки конструктивної взаємодії й співпраці, а саме: доброзичливої атмосфери, тональності спілкування; передбачати та якісно вирішувати

конфліктні ситуації – все це впливає на ефективність управлінської й навчально-виховної видів діяльності, сприяє покращенню психологічного клімату та гармонізації взаємин у педагогічному та студентському колективах, створює умови для набуття досвіду конструктивної поведінки усіма учасниками міжособистісної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз стану розробленості проблеми формування в особистості культури етикету засобами елементів мовленнєвого етикету як загальнокультурних складових майбутнього освітянина свідчить, що у педагогічній літературі ця проблема порушується лише у зв'язку з вирішенням загальних та суміжних питань, наприклад: гуманізація навчально-виховного процесу вищої школи (М. Євтух, Н. Крилова, Р. Скульський, І. Смолюк); формування особистості вчителя у системі вищої педагогічної освіти (І. Зязюн, О. Мороз, В. Сластьонін, О. Щербаков); формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів (В. Гриньова, І. Ісаєв, Т. Левашова) та ін. Різноманітним питанням з підвищення рівня мовленнєвої культури присвячені дослідження І. Білодіда, Д. Ганича, М. Жовтобрюха, С. Єрмоленко, І. Ковалика, М. Пентиліук та ін. Разом із тим, проблема вивчення культури етикету на прикладі опанування елементами мовленнєвого етикету майбутніми освітянами, на наш погляд, розглянута недостатньо.

Отже, обґрунтування впровадження культури мовленнєвого етикету в практику професійної підготовки особистості майбутнього освітянина залишається однією із найбільш цікавих проблем, тому що з перебігом часу потребує перегляду і вдосконалення, пошуку цільових, змістовних і технологічних механізмів, адекватних новій «ситуації соціального розвитку» [2].

Процес глобалізації потребує адаптації до постійних змін діяльності освітянина, а в нашому аспекті це якісно інший рівень навчально-виховного впливу.

Виникає питання: «Чи потрібно корегувати поведінку і спілкування достатньо дорослих людей?». Все залежить від того, як подивитись на цю проблему, в якому аспекті ми розуміємо навчання й виховання.

Розглядати цю проблему можна з двох позицій:

- як вплив на студентство з метою одержання потрібних вищому навчальному закладу і суспільству якостей, що формуються в освітній системі особистості;

- як створення умов для саморозвитку, самовдосконалення студента в навчально-виховному процесі, що є головним у зазначеній проблемі.

Адже педагогічний вищий навчальний заклад призначений не тільки для передачі інформації у вигляді спеціальних знань, що допомагає зробити викладач та різноманітні джерела інформації, але і сприяє розвитку та відтворенню особливого культурного прошарку суспільства – інтелігенції [7].

Мета статті. Обґрунтувати необхідність впровадження вивчення мовленнєвого етикету – складової культури етикету як засобу професійно-педагогічної комунікації суб'єктів освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Підготовка освітянина з відповідними якостями вимагає оптимальних зовнішніх умов – це зміст, принципи і методи навчання з обов'язковим урахуванням внутрішніх закономірностей розвитку особистості молодої людини, які підлягають досягненню основної навчально-виховної мети: забезпечення всебічного розвитку студента як особистості і його високої професійної підготовки. Це стає передумовою для цілеспрямованого і планомірного здійснення навчально-виховного процесу етикетною технікою і технологією її виконання. Спираючись на це, зауважимо, що в педагогічній літературі деякі науковці принципи вищого педагогічного навчання і виховання, як правило, зводять, до використання методів і технологій навчання в умовах школи.

Навчально-виховний процес сучасної вищої школи має свою специфіку, тут діють свої, особливі принципи:

- навчати тому, що необхідне в практичній роботі після закінчення вищого навчального закладу, тобто безпосередньо у соціо професійній життєдіяльності;
- під час навчально-виховного процесу обов'язковим є врахування вікових, соціально-психологічних та індивідуальних особливостей студентів;
- професійна спрямованість навчально-виховного процесу;
- органічне поєднання навчально-виховного процесу з науково-дослідною діяльністю та творчим підходом у будь-якій діяльності.

Специфічні соціально-економічні умови ХХІ ст. висувають вимоги до формування відповідного зразка особистості. Людина, яка досягає певного успіху, відрізняється цілеспрямованістю, адаптивністю і адекватним сприйняттям будь-якого впливу на неї з боку інших. Вона оптимістично налаштована, впевнена в собі й своїй справі, толерантна і лояльна. Вона поважає пристойності та чітко відчуває умовності, і залежно від справи, до якої вона залучається, здатна створити потрібний імідж.

Елементи культури етикету будуються на сукупності зразків, моделей, стереотипів, завдяки яким вони матеріалізуються в публічні форми соціальної активності людини.

Стиль етикетної поведінки майбутнього освітянина вказує на стан створеної відмінності і унікальності, що формується за рахунок невимушеності та простоти.

Майбутній освітянин як суб'єкт професійної діяльності передусім спрямований на педагогічну працю зі своєю власною потенціалом, що з'явився на певних етапах «онтогенетичного» розвитку, тобто індивідуального, чим забезпечується його орієнтація в соціумі й професійній діяльності.

Однією з умов становлення особистості освітянина – менеджера освітнього процесу як суб'єкта діяльності є активність і потреба в самореалізації, що означає ефективно відтворювати себе в кожній новій ситуації педагогічної взаємодії. Освітянин не тільки транслює в освітньому процесі суттєву для життєдіяльності молоді культурну інформацію, яка здійснює формуючий вплив, але і відтворює її кожного разу заново, чим постійно розширює й удосконалює межі свого власного професійного досвіду, тобто відбувається становлення, розвиток, реалізація особистісних і професійних якостей через активне культуротворення.

У такому контексті сутнісними характеристиками освітянина виступають широка загальнокультурна і професійна контекстність особистісних якостей, вибірковість ставлення до педагогічних реалій та усвідомлена здатність реалізації власного спрямування життєдіяльності. Особистість освітянина як суб'єкта етикетної культури стає посередником між молоддю і культурою, здатним залучити і зорієнтувати її до світу культурних смислів і здійснити підтримку такої молоді в її самовизначенні у світі культурних цінностей життя і діяльності [9].

У нашому дослідженні ґрунтуємось на культуропровідності як педагогічному принципі – виховання підростаючого покоління підпорядковане вимогам культури. Оскільки саме «... культуропровідність відображає відповідність навчання і виховання дітей та молоді національно специфічній, соціально, культурно орієнтованій матриці народу, що проживає на певній території і нерозривно пов'язаний із історією, наукою, традиційно-побутовою культурою, є способом долучення до загальнолюдської культури як універсальної системи пристосування людського суспільства до різноманітних умов природного і соціального середовища у їх часовому вимірі» [3, с. 443]. Принцип культуропровідності, входячи до змісту і методики та технології навчання і виховання дітей, передбачає прогнозування усієї педагогічної діяльності.

Цікавим є висловлювання В. І. Лугового про потенціали особистості. Він стверджує, що в особистості педагога мають бути пропорційно розвинуті не окремі, а всі п'ять діяльнісних потенціалів: перетворювальний, пізнавальний,

ціннісно-орієнтаційний, поведінково-мовний, художньо-творчий [6].

У соціально-педагогічному аспекті культуру етикету доцільно розглядати як специфічно людський спосіб діяльності, а також як технологію її реалізації, тобто яким способом освітянин реалізує свою діяльнісну сутність. У цьому випадку є зрозумілим, що культура етикету виступає похідною від діяльності, компетенцією професійної компетентності майбутнього освітянина. Вона охоплює не тільки погляд на те, що створює і досягає людина, але й на те, за допомогою яких засобів і в який спосіб її діяльності це відбувається.

Зважаючи на це, дотримуємося позиції, що етикетна культура – це феномен із певним обсягом необхідних знань, умінь, який необхідний у педагогічній діяльності. Вона є одночасно розгалуженою системою етикетної поведінки й етикетних способів спілкування та реалізацією особистісних спроможностей освітянина у всіх його видах діяльності [8].

Етикетна культура освітянина виявляється тоді, коли він на основі інформації (психолого-педагогічної, соціально-ситуативної), цілей і завдань може передбачити поведінку й судження та відповідно впливати на оточуючих.

Навчально-виховна діяльність такого освітянина зростає до рівня загальності, а етикетна культура виступає каталізатором вияву індивідуальності як кожного з членів учнівства або студентства, так і самого освітянина – менеджера освітнього процесу, соціально зрілої особистості.

Розв'язання виховних завдань вимагає застосування аналізу культури етикету. Це означає, що в процесі розвитку майбутнього освітянина з'являється розуміння необхідності отримання і застосування знань і умінь мовленнєвого етикету як складової педагогічної культури в поєднанні з невербальними засобами міжособистісної взаємодії. Розвиток духовності освітянина розглядається нами відповідно до загальнокультурних і професійних закономірностей педагогічної цілісності, тому що під етикетною культурою розуміємо і результат, і якісну характеристику самої діяльності. У широкому розумінні опанування і застосування елементів системи етикету означає засвоєння освітянином культурних норм і традицій суспільства з урахуванням виховної діяльності. Етикетна культура освітянина має суттєве професійно-особистісне значення, оскільки відображає рівень його особистісної самореалізації [8]. Суть навчально-виховного процесу культури етикету полягає не тільки в оволодінні тонкощами цього феномена, а й у залученні до цього процесу оточуючих, бо особистісні культурні надбання з'являються й існують у діалозі належного рівня культури спілкування і нормативної поведінки. Проблема формування рівня знань і умінь мовленнєвого етикетного спілкування особистості майбутнього освітянина та його подальша професійна

реалізація є достатньо вагомою в системі підготовки вищого навчального закладу.

Таке особистісне та професійне формування визначається у вигляді інтегральної психічної й поведінкової характеристики, що виражається в здатності відобразити, всебічно аналізувати й прогнозувати передусім свою діяльність, а саме: провадити належне мовленнєве етикетне спілкування у різних напрямках, проводити аналіз та оцінку, корегування дій, відповідно до соціальних еталонів, цінностей і норм етикетної культури.

Аналіз дослідницької роботи засвідчує, що освітянин завдяки отриманим та вдосконаленим знанням з етикету, володіючи уміннями, має певні переваги: це комунікабельна людина, яка живе в гармонії з навколишнім світом; людина, в якій краще розвинена адаптація до зовнішніх умов, що постійно змінюються; людина, яка має успіх в особистому житті й професійній діяльності, завдяки творчому підходу, який, у свою чергу, реалізується і за рахунок вмілого керування як власним життєвим тонусом, так і впливом демонстрації своєї етикетної поведінки на психічний стан оточуючих (учнів, їхніх батьків, колег, адміністрацію, суспільство).

Таким чином, загальнокультурні складові системи етикету у формуванні особистості майбутнього освітянина мають практичну цінність, оскільки дозволяють йому не тільки запобігти власним деформаціям як людині, а й розвиватися як особистість і професіонал, що, зокрема, позитивно впливатиме на оточуючих.

Успішність формування якостей, розвиток і вдосконалення здібностей за рахунок опанування елементами етикетної системи у процесі навчання студентства педагогічних вишів залежить від низки умов, зокрема від сформованості системи стійких позитивних мотиваційних станів, а саме: зацікавленості майбутньою педагогічною діяльністю, відповідальності, професійно-ціннісної орієнтації базового рівня майбутніх освітян, творчого піднесення. Поступовий, поетапний перехід від початкового рівня (ранньої зрілості), рівня власної природи у світі соціуму до іншого рівня – дорослості й професіоналізму – через формування елементів етикетної культури, виражається у створенні культурного середовища розвитку особистості майбутніх освітян, а саме: виборі цінностей, середовища життя і діяльності, способів постійного культурного розвитку.

Застосовуючи принцип моральної справедливості, правила етикету, відповідно до ієрархічних ціннісних орієнтацій суспільства, подають однакові можливості і загальні обов'язки під час виконання низки соціо професійних процедур менеджера освітнього процесу. Так, неупередженість є однією з рис справедливості. Тут правила етикету служать способом підтримки дисципліни і

засобом врегулювання конфліктної ситуації, що може виникати в ході його роботи.

Наголосимо, що правила етикету і моральна норма у складному механізмі регулювання відносин діють в одному напрямі, допомагаючи один одному, при цьому орієнтуючи особистість освітянина на узгодженість дій і дисципліну.

Комунікативна функція етикету займає особливе місце в системі професійної підготовки освітянина внаслідок того, що педагогічний процес не може існувати без встановлення різноманітних комунікативних зв'язків між тим, хто навчає, і тими, хто навчається, потребою в спілкуванні з майбутніми студентами, учнями, слухачами, їхніми батьками, колегами, адміністрацією. Така підготовка майбутнього освітянина визначає правила, методи, засоби і форми комунікації, які відповідають професійній етиці як обов'язковому елементу етикетної культури.

Міра імперативності правил етикету, а значить реагування і виконання універсальних вимог, допомагає легко увійти у процес мовленнєвого етикетного спілкування, а самому спілкуванню надає силу внутрішніх духовних переживань. Наприклад, специфіка професійного такту освітянина як менеджера освітнього процесу полягає в тому, що такт є важливою раціональною умовою у виборі лінії спілкування з суб'єктами спілкування; такте засобом впливу і взаємодії [4]. Закладання тактовності як соціо професійної якості – це вміння поставити себе на місце партнера, що, в свою чергу, допомагає визначити час, місце та інтонації для спілкування. Особливим видом комунікативного зв'язку є ввічливість. Це стиль спілкування, коли акцентується увага на гідності як на індивідуальній особливості – якості інших людей. Завдяки ввічливості відбувається передбачення бажаного результату й уникнення перешкод у діях під час здійснення своїх намірів. Пояснюється це тим, що ввічливість зумовлена передбачливістю правил етикету, які надають можливість планувати поведінку й передбачати наслідки вчинків, як своїх, так і інших людей.

Як наведено у праці Н. П. Волкової у процесі професійної діяльності освітян «... є чимало стереотипів, які повинні бути точними, відповідати нормам специфічної лексики, професіоналізмів, загальнонаукових і спеціальних термінів, словосполучень, що спричинено прагненням найточніше відтворити, викласти факти і події, а саме:

- аналітичні терміни-словосполучення. Використовують їх в усному і писемному професійно-педагогічному спілкуванні (плинність кадрів, штатний розклад, втратити чинність, засвідчувати справжність підпису, звернутися за адресою, працювати за сумісництвом, взяти до уваги, довести до відома тощо);

- специфічні слова-скрипи, які забезпечують стандартизовану організацію висловлювання (відповідно до, з метою, у зв'язку з, протягом тощо);
- формули мовленнєвого етикету, що забезпечують прийнятне в певному середовищі включення в мовленнєвий контакт» [1, с. 138]. Наприклад, перше враження про освітянина, що зайшов до аудиторії складається з того, наскільки щиро та привітно він вітається, оскільки мовна культура виявляється у вмінні обрати доречну форму привітання чи прощання (за будь-яких умов привітання (прощання) має свідчити про пошану до осіб, що там знаходяться); у мовленнєвому етикеті відтворюються соціальні й професійні ознаки комунікантів: звернення, знайомство, які констатують статус суб'єктів спілкування.

Оскільки будь-яке навчальне заняття поєднує різні форми, види, жанри, функціональні різновиди спілкування, освітянину важливо дотримуватися мовного етикету, творчо інтерпретувати конкретні комунікативні ситуації. Наголосимо, що дотримання мовленнєвого етикету надасть можливість не тільки не обмежувати, а й, навпаки, розширить комунікативні можливості, допоможе забезпечити ефективний обмін почуттів і думок, притягне потенційних суб'єктів спілкування, зробить спілкування бажаним, а процес передавання і сприйняття інформації – цікавим, психологічно актуальним [1, с. 139].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Таким чином, формуванню у молодого покоління навичок культури етикету в нашому суспільстві приділяється недостатня увага. Формування особистісної культури майбутнього освітянина має розглядатися як процес збагачення індивідуальності, в якому поєднується формування загальнокультурних складових культури етикету і становлення якості інтелігентності, яка в своїй основі передбачає єдність освіти і виховання.

Система етикетних знань і умінь особистості майбутнього освітянина є процесом накопичення знань і умінь та якісної реалізації їх у професійній діяльності. Отримання досвіду етикетних відносин у процесі професійної підготовки відбувається під час навчально-виховного процесу, коли норми і правила етикету стають сформованими особистісними характеристиками.

У подальших розвідках відбуватиметься пошук і визначення рівнів впливу мовленнєвої етикетної культури як засобу комунікації. Це буде досягнуто завдяки визначенню внутрішньої побудови або за перебудови семантичних систем при напрацюванні професійного тезаурусу і побудови мовних конструкцій. Провідна роль мовленнєвої комунікації належить

освітянину, який має бути зацікавлений у результатах своєї діяльності й підготовлений до неї.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. / Н. П. Волкова – Київ : Академія, 2006. – 256 с. – (Альма-матер).
2. Выготский Л. Б. Педагогическая психология / Л. Б. Выготский. – М. : Педагогика-Пресс, 1996. – 536 с.
3. Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремін. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Занина Л. В. Основы педагогического мастерства / Л. В. Занина, Н. П. Мельникова. – Ростов на Дону : Феникс, 2003. – 288 с. – (Серия «Учебники, учебные пособия»)
5. Кремень В. Особистість учителя в сучасних соціокультурних контекстах / Василь Кремень // Пед. газета. – 2007. – № 8. – С. 6.
6. Луговий В. І. Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування, тенденції розвитку / В. І. Луговий. – Київ : МАУП, 1994. – 196 с.
7. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности : учеб. пособие [для студентов высш. пед. учеб. заведений] / С. Д. Смирнов – М. : Академія, 2001. – 304 с.
8. Соціально-професійне становлення особистості : [монографія] / В. В. Радул, О. В. Михайлов, І. П. Краснощок, В. А. Кушнір. – Кіровоград : Імекс ЛТД, 2002. – 263 с.
9. Шевнюк О. Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика : [монографія] / О. Л. Шевнюк. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. – 232 с.

I. A. Agalec,

PhD, Associate Professor, Senior Researcher of scientific abstracts and analytical information in education department of the V. O. Sukhomlynskyi SSPL of Ukraine, *Kiev, Ukraine*

Speech etiquette as the future teacher professional and pedagogical training means

The article considers the problem of introducing speech etiquette as an element of the etiquette culture system into the future teachers preparing practice. It's noted that the lack of education in the interpersonal interaction culture sphere leads to the fact that people of different culture levels can't find common contact points both in common relations at the level of a single family and in business relations. It's pointed that one of the main tasks of a teacher as a manager of an educational institution the educational process is the educational process safe psychological conditions creation, that is, a social and psychological climate that contributes to the achievement of positive results of joint activities of the teaching staff and youth. Attention is focused on the fact that important factors in stabilizing the socio-psychological climate of the educational process is the conflict level reduction, the settlement of the accumulated contradictions. Defined, that scientific interest in the development of the speech etiquette culture as an element of the competence of the future teacher is growing. It is argued that the success of the formation of qualities, the development and improvement of abilities under the influence of mastering the elements of the etiquette system in the process of teaching students of pedagogical higher educational

institutions depends on a number of conditions, in particular, on the formation of a system of stable positive motivational states, namely: the interest of the future pedagogical activity, responsibility, professional-value orientation of the basic level of future teachers, creative upsurge. The communicative function of etiquette is described as one that takes a special place in the teacher's professional training system, since it defines rules, methods, means and forms of communication that correspond to professional ethics as a mandatory element of etiquette culture. The approaches to implementation of speech etiquette as a means of professional and pedagogical preparation of the future teacher are generalized.

Key words: *etiquette culture, future teacher, educational process, personality formation, educational process, psychological climate, speech etiquette, intelligentsia.*

УДК 37.014.3 (477)

С. В. Лапаснюк,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, вчений секретар ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна

Закон України «Про освіту»: основні напрями реформування галузі

У статті окреслено основні напрями реформи у сфері освіти відповідно до нового Закону «Про освіту»: новий зміст освіти, спрямований на формування компетентностей; новий шкільний учитель, який володіє сучасними методиками викладання і здатен реалізовувати педагогіку партнерства; нова сучасна система управління та адміністрування шкіл; нове освітнє середовище.

Ключові слова: *Закон України «Про освіту», реформа, компетентності, здобуття освіти, освіта дорослих та підвищення фахового рівня, форми складники та рівні освіти, академічна доброчесність.*

Головне, що я хочу донести депутатам та усьому українському суспільству: цей закон необхідний, аби створити підґрунтя для сталого розвитку нашої країни. Без освітньої реформи цивілізаційна трансформація не відбудеться, а ми так і залишимося на перехресті між Європою та СРСР.

Лілія Гриневич,
міністр освіти і науки України